

ПЕРЕШКОДИ І РИЗИКИ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ З УКРАЇНИ

Новосад К. Я.

*викладач кафедри соціології і соціальної роботи
Ужгородського національного університету
м. Ужгород, Україна*

Міжнародна трудова міграція є складним соціально-економічним феноменом. Із одного боку, вона розглядається одним з чотирьох ключових каналів розвитку та індикатором відкритості національних соціально-економічних систем. Разом із вільним рухом товарів, послуг та капіталів, вільне пересування робочої сили є основою вільного ринку та однією з «чотирьох свобод» його розвитку. Сучасний світовий простір не може існувати поза масових міграцій та певної концентрації праці в регіонах інтенсивного соціально-економічного розвитку та концентрації капіталів.

У межах Європейського Союзу гарантується вільне пересування працівників. «Така свобода руху передбачає екасування будь-якої дискримінації на підставі державної належності працівників держав-членів у питаннях зайнятості, оплати праці та інших умов праці й працевлаштування» [1, с. 65]. Свобода руху передбачає право трудових мігрантів вільно рухатися в межах території країн-реципієнтів, приймати пропозиції про працевлаштування та перебувати в цих країнах з метою працевлаштування.

Із іншого боку, міжнародна трудова міграція є джерелом негативних соціальних тенденцій, невиправданих ризиків, міграційних втрат та непередбачених наслідків [2, с. 208-213]. До основних типів ризиків трудової міграції з України Ірина Петрівна Майданек відносить ризики, пов'язані із працевлаштуванням (незадовільні умови праці, порушення роботодавцем попередньої домовленості стосовно різного роду параметрів виробничого процесу, занижений рівень заробітної плати тощо); соціально-психологічні ризики (соціальне виключення, інформаційна ізоляція тощо) та ризики порушення прав людини (торгівля людьми, прояви неповаги до честі та гідності трудових мігрантів тощо) [3].

Дослідженню різних аспектів явища «міграція», «трудова міграція» та «міжнародна трудова міграція» присвячено роботи М. Денисенко, П. Дорінгера, В. Євнуха, В. Сонцева, Е. Ліанової, О. Малиновської, В. Ніколаєвського, М. Романока, С. Чеховича, О. Хомри, М. Шульга та інших. Проте, експериментальні дослідження ризиків та наслідків міжнародних трудових мігрантів з України ускладнюються переважно їх нелегальним статусом. Недостатньо дослідженим є питання культурної компетенції міжнародних трудових мігрантів з України.

Мета статті – визначити потреби і перешкоди фактичних та потенційних трудових мігрантів з України.

Міграція як форма руху економічно активної частини населення може відбуватися в трьох основних формах: маятникова міграція, внутрішня або між-

регіональна міграція та міжнародна міграція, обумовлена переміщенням робочої сили з однієї країни в іншу. В структурі міграційних потоків в умовах глобалізації суспільного життя, відкритості та інтернаціоналізації економічних відносин міждержавна міграція робочої сили набуває масштабного характеру. Разом з тим, спостерігається зростання безповоротного характеру трудової міграції. Експерти міжнародного благодійного фонду «Карітас Україна» констатують, що через фінансову кризу українські трудові мігранти переїжджають із однієї країни в іншу та не збираються повертатися на батьківщину [4].

Приймаючи рішення про виїзд на заробітки за кордон, більшість українців усвідомлюють потенційні ризики й можливі негативні наслідки такого кроку: розлучення з сім'єю, зниження професійного рівня, дискомфорт, пов'язаний з інтеграцією в нове культурне середовище. Потенційні ризики нелегального працевлаштування за кордоном значно розширюються і включають можливу дискримінацію та приниження людської гідності, ненормований робочий день, недотримання техніки безпеки на виробництві, загрозу депортації, неможливість отримання кваліфікованої медичної допомоги через відсутність медичного страхування, відсутність гарантій щодо отримання зароблених грошей, залежність від кримінальних елементів, яка нерідко спричиняє загрозу свободі пересування, здоров'ю, життю [5, с.78-79].

Нелегальний характер міжнародної трудової міграції українців ускладнює вимірювання її масштабів. Як зазначає У. Салова, сучасна офіційна статистика фіксує досить скромні масштаби міграційних переміщень населення. Проте, за експертними оцінками міграційна ситуація досить складна. Розходження неофіційних даних про масштаби стаціонарної міграції громадян України сягають більше п'ятикратних меж від 1,5 до 7 млн. осіб. Це відповідно дає не лише хибну уяву про спосіб життя значної частини українського населення, але й заважає критичному осмисленню міграційних ризиків, які мають стратегічне значення для розвитку української держави [6, с. 4-5].

Потреби довірилого дослідження трудових мігрантів, серед яких значна частина працює нелегально, визначили метод онлайн-опитування в якості максимально доступного для опитування фактичних мігрантів і такого, якій забезпечує анонімність респондентів. Метою дослідження, проведеного колективом ужгородських соціологів у I кварталі 2015 року стало визначення потреб і перешкоди фактичних та потенційних трудових мігрантів із України.

Основні гіпотези дослідження: масштаби міжнародної трудової міграції з України перебільшені; потреби трудової міграції з України визначаються насамперед до ринків праці; головні перешкоди та ризики трудової міграції з України полягають через дефіцит навичок спілкування з закордонними партнерами та недостатня поінформованість щодо країни-реципієнта.

Для дослідження була розроблена анкета, коефіцієнт альфа Кронбаха розраховується в PSPP. Програма була використана для оцінки масштабу внутрішньої узгодженості. В анкеті коефіцієнт альфа Кронбаха для більшості питань не нижче 0,9, що означає, що була анкета для опитування респондентів була розроблена належним чином.